

STRUKTURA OBYVATEL PODLE VĚKU

Statistické vyjádření územních rozdílů ve věkovém složení mezi kraji České republiky poměrně významně ovlivňuje hlavní město Praha. Při odhlédnutí od něj se diference zmenší, zejména pokud jde o podíl dětí v populaci. Praha je totiž územním celkem se zdaleka nejnižším zastoupením dětí v obyvatelstvu daného kraje – úroveň plodnosti je zde ve srovnání s ostatními částmi republiky dlouhodobě podprůměrná. Na prvním místě podle procenta dětí do věku 15 let je Ústecký kraj, následuje Vysočina (na počátku 90. let byl na prvním místě kraj Vysočina). Ústecký kraj je od přelomu století krajem s nejvyšší úrovní plodnosti žen.

Regionální rozdíly v zastoupení osob ve věku nad 65 let jsou o něco výraznější než je tomu u podílu dětí v obyvatelstvu. Opět se vymyká Praha s dlouhodobě nejvyšším podílem osob v poproduktivním věku. Na opačném konci jsou kraje severozápadních Čech a také kraj Moravskoslezský. Tyto kraje se, kromě nadprůměrné úrovně plodnosti, vyznačují nejhorší úmrtností mužů i žen, která ovlivňuje podíl osob ve vyšším a vysokém věku

Výsledkem popsaných diferencí je skutečnost, že Praha je krajem se zdaleka nejstarším obyvatelstvem – index stárí dávající do poměru počet dětí v populaci a počet osob ve věku 65 a více let je zde o třetinu vyšší než je průměr za celou Českou republiku a je přibližně na úrovni evropských zemí (Itálie, Německo) s nejvyššími hodnotami tohoto indexu. Hlavní město Praha je tak jediným krajem, kde je podíl dětí v populaci nižší než podíl osob ve věku nad 65 let. V zásadě stejně jsou obě složky zastoupeny již v Plzeňském a Jihomoravském kraji, kde je podíl dětí mírně podprůměrný, více se od průměru za ČR odchylují u obyvatelstva v poproduktivním věku. Složení obyvatelstva těchto dvou krajů je však do značné míry ovlivněno složením v hlavních krajských městech – Plzni a Brně, které se stejně jako Praha vyznačují tím, že obyvatelstvo zde žijící je celkově starší. Nejmladší populaci má vzhledem k největšímu podílu dětí a nejmenšího podílu starších osob v populaci Ústecký kraj.

Nejnižší počet „závislých“ osob připadajících na počet „nezávislých“ (počet dětí ve věku 0-14 let a osob starší 65 let na 100 osob ve věku 15-64 – tzv. index ekonomického zatížení) je v krajích s nejmenším zastoupením starších lidí – Ústecký, Karlovarský a Moravskoslezský – a také v Praze, kde je naopak málo dětí a podíl osob v produktivním věku zde patří k nejvyšším v republice (druhý v pořadí po Karlovarském kraji). Nejvyšší zatíženost obyvatelstva v ekonomicky aktivním věku je naopak v kraji Vysočina a na východě Čech. Vysočina, Pardubický a Královéhradecký kraj mají totiž nejvyšší zastoupení osob v produktivním věku a podíl dětí i starších osob je zde nadprůměrný.

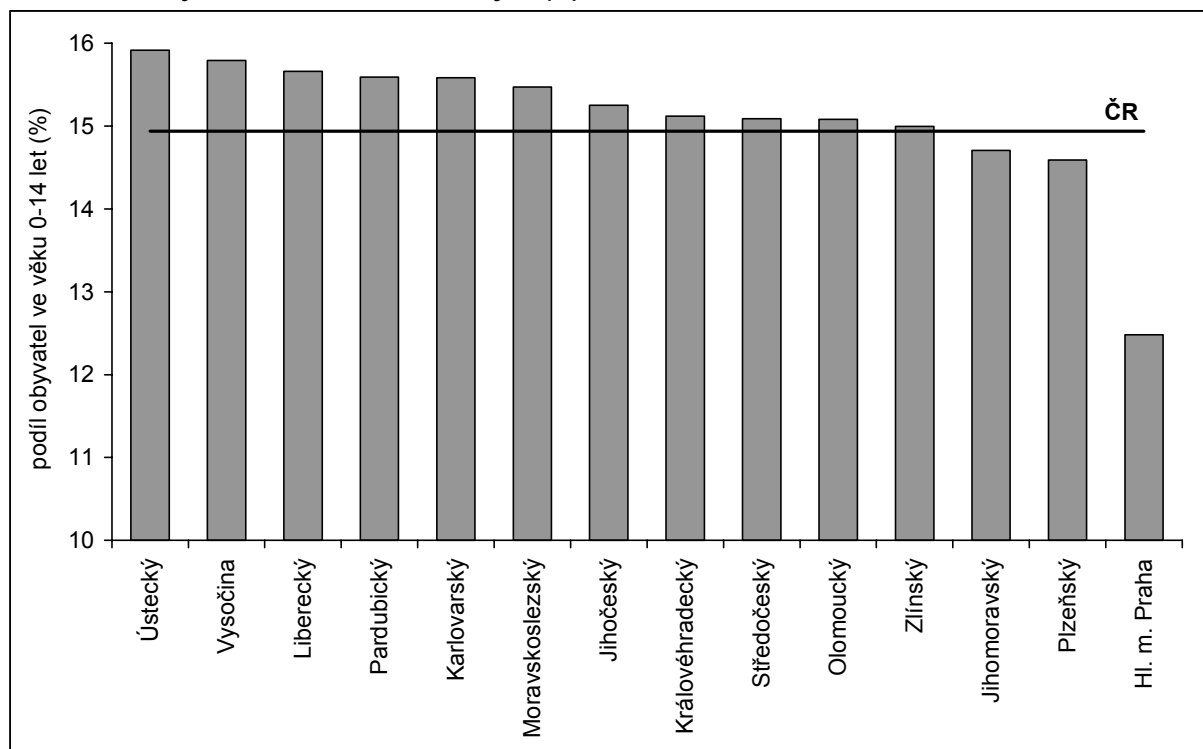
Tab. 1 Charakteristiky věkového složení obyvatel v krajích, 31.12.2004

Kraj	Podíl obyvatel ve věkové skupině (%)			Průměrný věk obyvatel	Index stárí*	Index ekonomického zatížení**
	0-14	15-64	65+			
Hlavní město Praha	12,5	71,8	15,7	41,7	125,8	39,2
Středočeský	15,1	70,8	14,1	39,8	93,6	41,3
Jihočeský	15,3	70,8	13,9	39,5	91,2	41,2
Plzeňský	14,6	70,8	14,6	40,2	99,9	41,2
Karlovarský	15,6	71,8	12,6	38,8	80,7	39,2
Ústecký	15,9	71,7	12,4	38,8	77,6	39,4
Liberecký	15,7	71,4	13,0	39,2	82,7	40,1
Královéhradecký	15,1	70,1	14,7	40,1	97,5	42,6
Pardubický	15,6	70,0	14,4	39,6	92,2	42,8
Vysočina	15,8	70,0	14,3	39,3	90,3	43,0
Jihomoravský	14,7	70,7	14,6	40,0	99,1	41,4
Olomoucký	15,1	70,9	14,0	39,6	92,9	41,0
Zlínský	15,0	70,7	14,3	39,6	95,6	41,5
Moravskoslezský	15,5	71,6	12,9	39,1	83,5	39,6
ČR	14,9	71,0	14,0	39,8	94,0	40,8

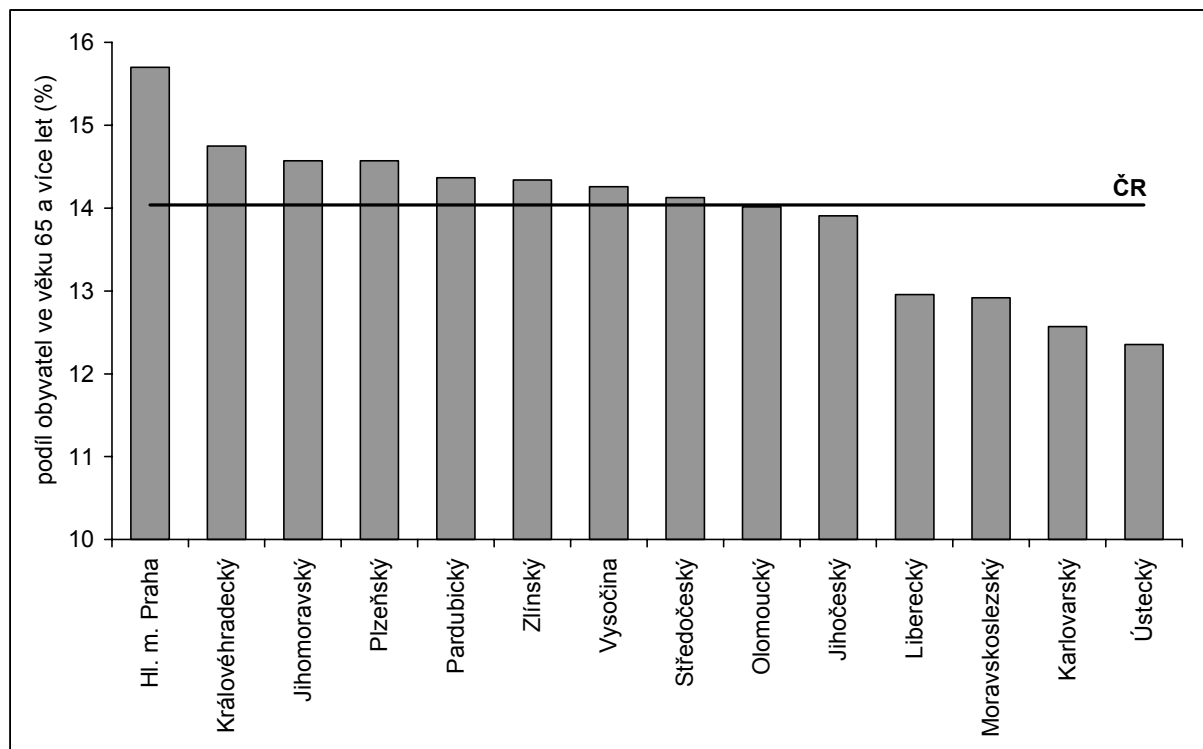
*počet osob ve věku 65 a více let na 100 dětí ve věku 0-14 let

**počet dětí ve věku 0-14 let a osob starších 65 let na 100 osob ve věku 15-64 let

Obr. 1 Podíl obyvatel ve věku 0-14 let v krajích (%), 31.12.2004

Obr. 2 Podíl obyvatel ve věku 65 a více let v krajích (%), 31.12.2004

SŇATEČNOST

Z důvodu neexistence potřebných dat, konkrétně složení obyvatelstva podle věku a rodinného stavu v jednotlivých krajích (bilance obyvatel podle rodinného stavu se sestavují pouze pro celou Českou republiku) nelze pro kraje konstruovat tzv. tabulky sňatečnosti, které jsou nejdokonalejším metodickým nástrojem pro hodnocení intenzity sňatečnosti svobodných mužů a žen. Ukazatel zde prezentovaný (také u mezinárodního srovnání sňatečnosti svobodných na závěr kapitoly „Sňatečnost“ v první části publikace) udává totéž, co je výsledkem výpočtu tabulek sňatečnosti – podíl osob, které uzavřou alespoň jeden sňatek do věku 50 let a průměrný věk při prvním sňatku – je však citlivý na změny ve vývoji sňatečnosti, zejména, když dochází k posouvání vstupu do manželství do pozdějšího věku. A k této situaci v České republice v posledních patnácti letech právě dochází. Výše ukazatelů se tak od těch uvedených v první části publikace, hodnotící vývoj sňatečnosti v celé České republice, liší (z tabulek sňatečnosti jsou vyšší). „Problém“ hodnocení regionálních rozdílů se pak o něco zvětšuje tím, že odkládání uzavření manželství do vyššího věku neprobíhá v jednotlivých krajích shodně.

Regionální rozdíly v intenzitě sňatečnosti svobodných na úrovni krajů nejsou příliš velké, u mužů jsou o něco výraznější. A stejně jako u věkového složení se při odhlédnutí od Prahy snižují. Hlavní město se totiž dnes vyznačuje nejvyšší úrovní sňatečnosti mužů i žen, zatímco na počátku devadesátých let zde byla sňatečnost nejnižší. Tato situace zřejmě souvisí s tím, že právě v Praze mladí lidé odkládali/odkládají svůj vstup do manželství nejdéle (průměrný věk při uzavření prvního sňatku byl však zde nejvyšší vždy) a v současné době tak dochází k částečné realizaci odložených sňatků. Vyšší sňatečnost se také udržuje v kraji Vysočina a Jihomoravském, u žen také ve Zlínském.

Územní diference v průměrném věku při uzavření prvního manželství jsou ještě menší než v samotné intenzitě sňatečnosti a bez zahrnutí Prahy jsou opět ještě méně významnější. Srovnání krajů podle průměrného věku při vstupu svobodných osob do manželství totiž ukazuje naprosto výjimečné postavení hlavního města Prahy. Muži a ženy zde uzavírají první sňatek průměrně o 1,5 roku později než v ostatních částech republiky.

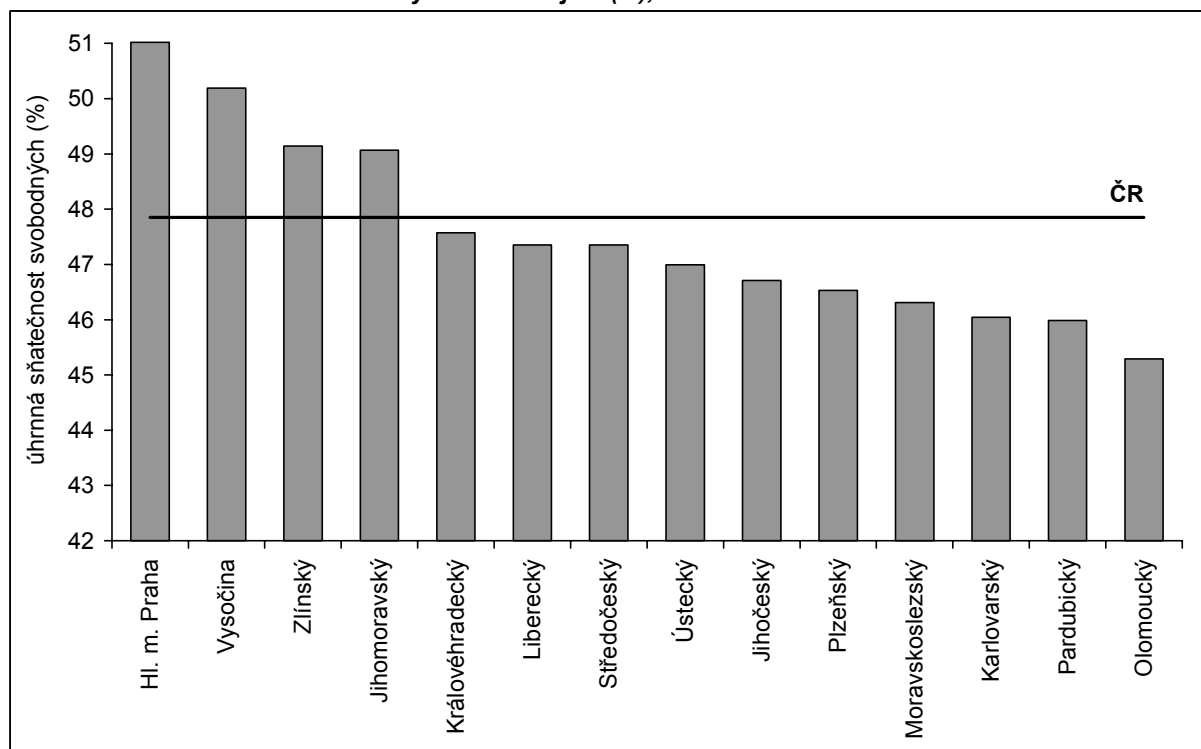
Statisticky významné rozdíly se však vyskytují u podílu sňatků, kdy muž či žena uzavírají svůj druhý či další sňatek. Nejvýrazněji se od průměru za ČR směrem nahoru odchylojí kraje Karlovarský a Ústecký, směrem dolů Vysočina a Zlínský. U tohoto ukazatele je logická závislost zejména na intenzitě rozvodovosti a následné sňatečnosti rozvedených. Vysočina a Zlínský kraj jsou kraji s nejnižší intenzitou rozvodovosti, tudíž je v populaci méně rozvedených, kteří by mohli uzavírat nový sňatek. Navíc i následná sňatečnost těchto osob zde patří k nejnižším v republice.

Tab. 2 Sňatečnost svobodných a podíl opakovaných sňatků v krajích, 2004

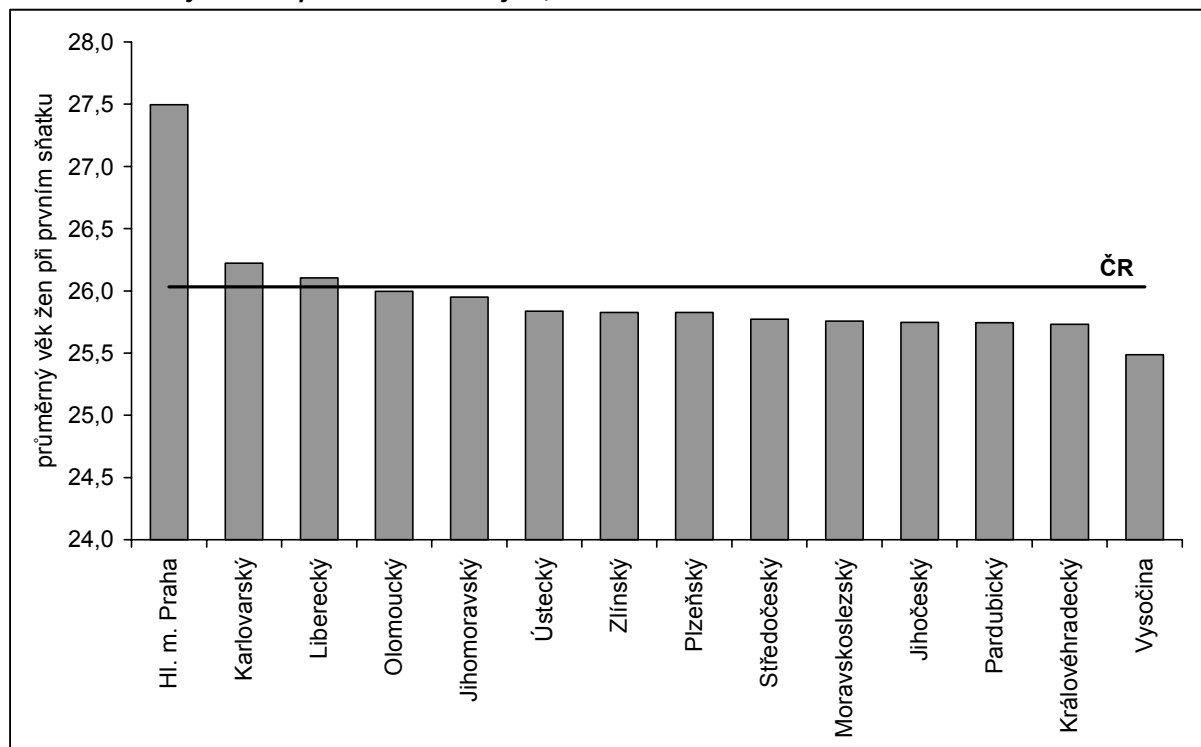
Kraj	Muži		Ženy		Podíl opakovaných sňatků (%)	
	úhrnná sňatečnost*	průměrný věk při 1. sňatku	úhrnná sňatečnost*	průměrný věk při 1. sňatku	muži	ženy
Hlavní město Praha	48,9	30,1	51,0	27,5	28,6	27,2
Středočeský	44,0	28,8	47,4	25,8	28,7	28,3
Jihočeský	44,3	28,8	46,7	25,7	24,5	24,7
Plzeňský	44,9	28,7	46,5	25,8	27,7	28,8
Karlovarský	45,5	29,7	46,0	26,2	34,6	35,3
Ústecký	42,9	28,9	47,0	25,8	32,5	31,6
Liberecký	43,8	29,0	47,4	26,1	30,3	30,5
Královéhradecký	44,5	28,5	47,6	25,7	24,8	25,4
Pardubický	41,9	28,3	46,0	25,7	23,7	23,3
Vysočina	46,0	28,0	50,2	25,5	17,8	18,0
Jihomoravský	46,0	28,7	49,1	25,9	23,1	22,5
Olomoucký	41,7	28,6	45,3	26,0	23,0	22,3
Zlínský	44,7	28,5	49,1	25,8	18,8	17,9
Moravskoslezský	42,1	28,5	46,3	25,8	26,0	25,5
ČR	44,5	28,8	47,8	26,0	26,3	25,9

*podíl osob, které uzavřeli svůj první sňatek do věku 50 let

Obr. 3 Úhrnná sňatečnost svobodných žen v krajích (%), 2004

Obr. 4 Průměrný věk žen při 1. sňatku v krajích, 2004

ROZVODOVOST

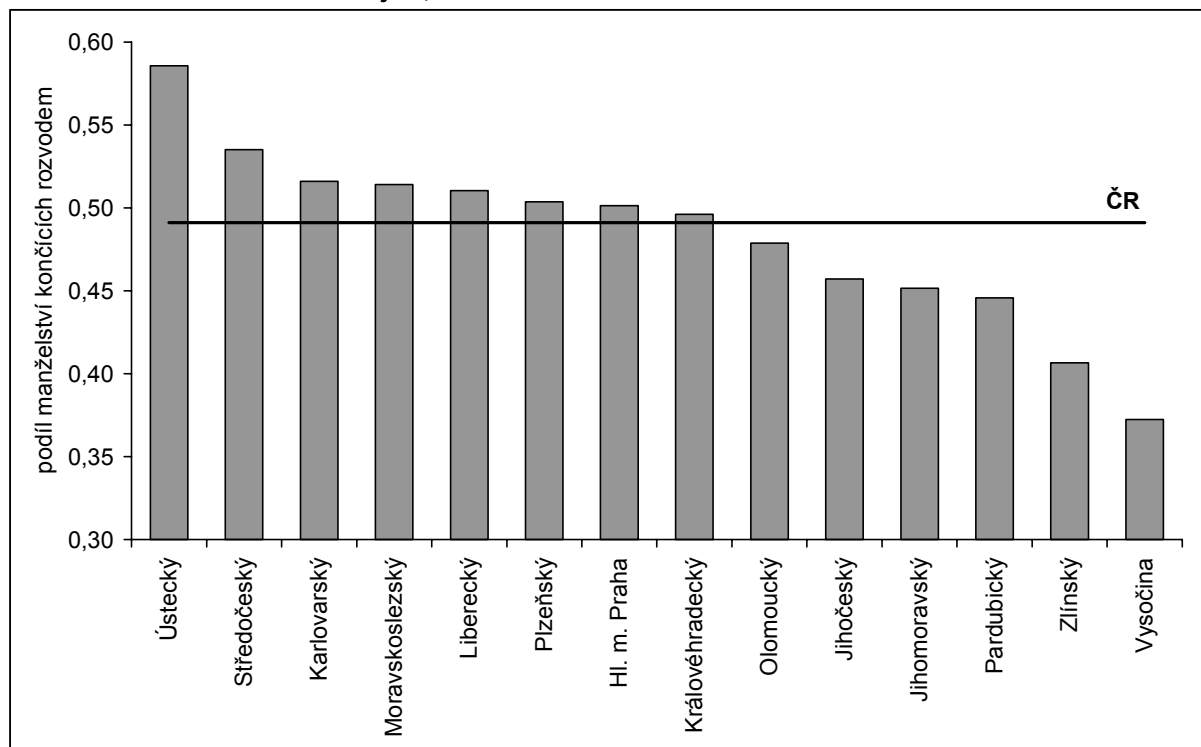
Regionální rozdíly v úrovni rozvodovosti jsou na rozdíl od sňatečnosti (ale jiných demografických procesů jako plodnost či úmrtnost) poměrně významné, i když se od počátku devadesátých let o něco snížily – intenzita rozvodovosti se zvyšovala ve všech krajích, obecně nejvíce v těch s nejnižší úrovní rozvodovosti.

Tab. 3 Rozvodovost v krajích, 2004

Kraj	Úhrnná rozvodovost*	Průměrná délka trvání manželství (roky)	Podíl opakovaných rozvodů (%)	
			muži	ženy
Hlavní město Praha	0,50	12,1	23,6	20,8
Středočeský	0,54	11,5	20,0	19,8
Jihočeský	0,46	11,8	18,6	19,8
Plzeňský	0,50	11,5	20,8	20,2
Karlovarský	0,52	11,0	24,6	24,2
Ústecký	0,59	11,6	23,1	23,4
Liberecký	0,51	11,8	22,8	21,9
Královéhradecký	0,50	12,0	18,9	18,2
Pardubický	0,45	12,6	19,7	18,0
Vysočina	0,37	12,5	15,0	15,4
Jihomoravský	0,45	12,8	17,7	16,2
Olomoucký	0,48	12,5	17,1	17,3
Zlínský	0,41	12,8	12,4	13,1
Moravskoslezský	0,51	12,5	16,5	16,5
ČR	0,49	12,1	19,5	19,0

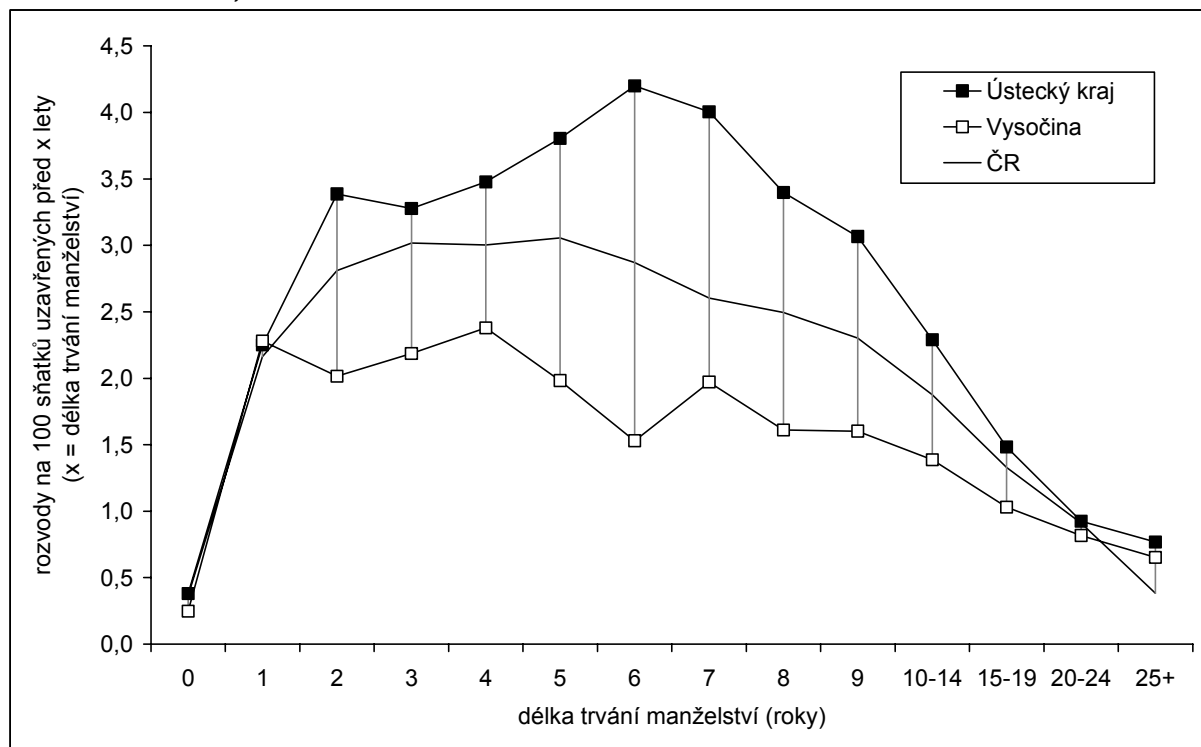
*podíl manželství končících rozvodem (lze vynásobit 100 a uvádět v procentech)

Obr. 5 Úhrnná rozvodovost v krajích, 2004

V roce 2004 byla výrazně nadprůměrná rozvodovost v Ústeckém kraji, dále ve Středočeském, podprůměrná naopak v kraji Vysočina. Rozdíl v podílu manželství končících rozvodem v kraji s nejvyšší hodnotou ukazatele úhrnné rozvodovosti – Ústeckém (59 %) a kraji s nejnižší hodnotou – Vysočině (37 %) je dán rozdíly v intenzitě rozvodovosti v prakticky ve všech délkách trvání manželství (s výjimkou rozvodovosti po prvním dokončeném roce uplynulém od sňatku), zejména pak po pěti až devíti letech uplynulých od sňatku.

Obr. 6 Intenzita rozvodovosti podle délky trvání manželství v kraji s nejnižší a nejvyšší úrovní rozvodovosti, 2004

Ještě více než v celkové úrovni rozvodovosti, i když to s ní úzce souvisí, se kraje od sebe navzájem liší pokud jde o podíl opakovaných rozvodů – druhých a dalších rozvodů v životě muže či ženy. Opakovaná rozvodovost je charakteristická pro severozápadní Čechy, tedy pro oblast s vysokou úrovní celkové rozvodovosti, ale také sňatečnosti rozvedených. Průměrný podíl opakovaných rozvodů na všech rozvodech je však ve Středočeském kraji, který je v úhrnné rozvodovosti v současnosti druhý v pořadí. Rozvedené osoby zde sice také ve větší míře uzavírají další sňatky, intenzita rozvodovosti zde v minulých letech byla však spíše průměrná, výrazně se zvýšila až v posledních letech. Proto podíl rozvedených v populaci, kteří by mohli uzavírat další sňatek a již se stačili znovu rozvést, nebude zřejmě ještě tak vysoký, jako je tomu v severozápadních Čechách. Podprůměrná opakovaná rozvodovost je také v dalším kraji s vysokou rozvodovostí – Moravskoslezském. Pro tento kraj je ale také charakteristická velmi nízká intenzita sňatečnosti rozvedených osob.

PORODNOST

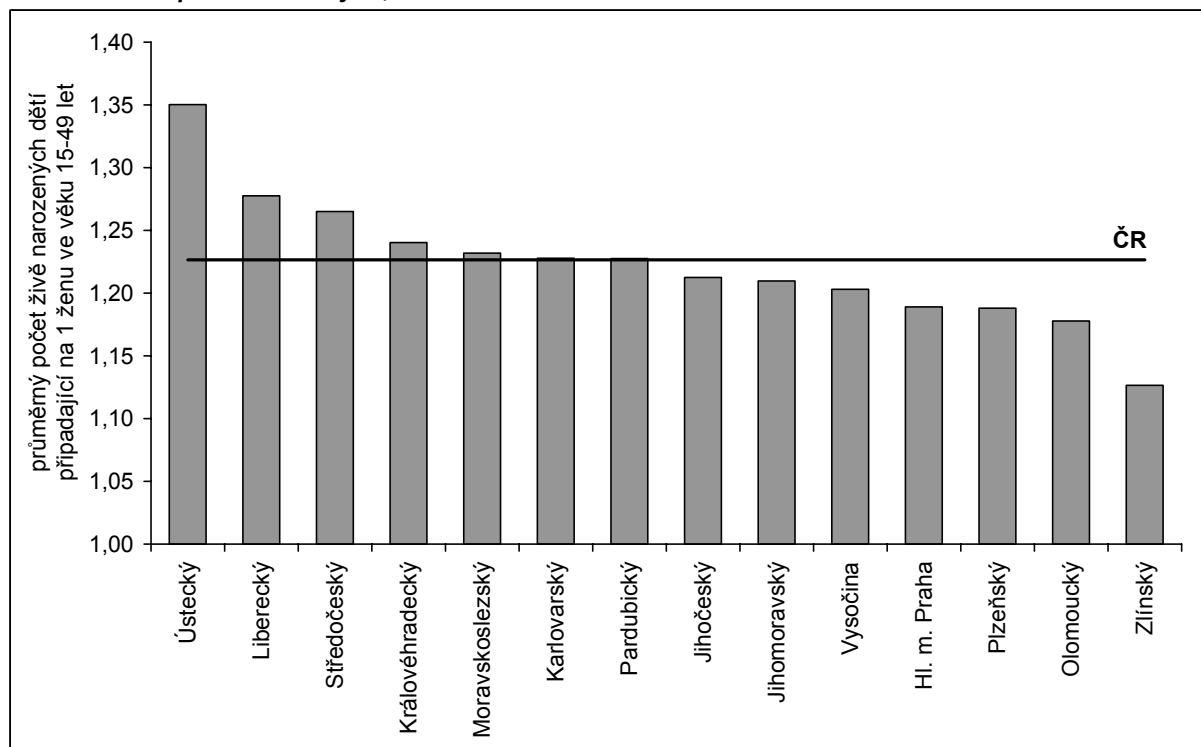
V úrovni plodnosti se jednotlivé kraje mezi sebou nikdy příliš nelišily. Co se však od druhé poloviny devadesátých let změnilo, bylo to, že oblast s tradiční vyšší úrovní plodnosti – východní část republiky – je dnes oblastí s podprůměrnou (kraj Vysočina, Zlínský a Olomoucký) či průměrnou (Pardubický kraj) intenzitou plodnosti žen. Před Zlínský a Olomoucký kraj (i Plzeňský) se v roce 2004

Tab. 4 Charakteristiky plodnosti a mimomanželské porodnosti, 2004

Kraj	Úhrnná plodnost*	Průměrný věk žen při narození dítěte	Průměrný věk žen při narození 1. dítěte	Podíl živě narozených dětí mimo manželství (%)
Hlavní město Praha	1,19	30,0	28,5	27,3
Středočeský	1,26	28,3	26,3	27,7
Jihočeský	1,21	28,2	26,2	28,6
Plzeňský	1,19	28,1	26,2	30,3
Karlovarský	1,23	27,6	25,2	47,6
Ústecký	1,35	27,4	24,9	47,4
Liberecký	1,28	28,2	26,0	36,0
Královéhradecký	1,24	28,4	26,1	29,5
Pardubický	1,23	28,3	26,2	25,4
Vysočina	1,20	28,2	26,2	19,9
Jihomoravský	1,21	28,5	26,6	25,0
Olomoucký	1,18	28,3	26,2	30,1
Zlínský	1,13	28,6	26,6	20,3
Moravskoslezský	1,23	27,7	25,5	35,6
ČR	1,23	28,3	26,3	30,6

*průměrný počet živě narozených dětí připadající na jednu ženu ve věku 15-49 let

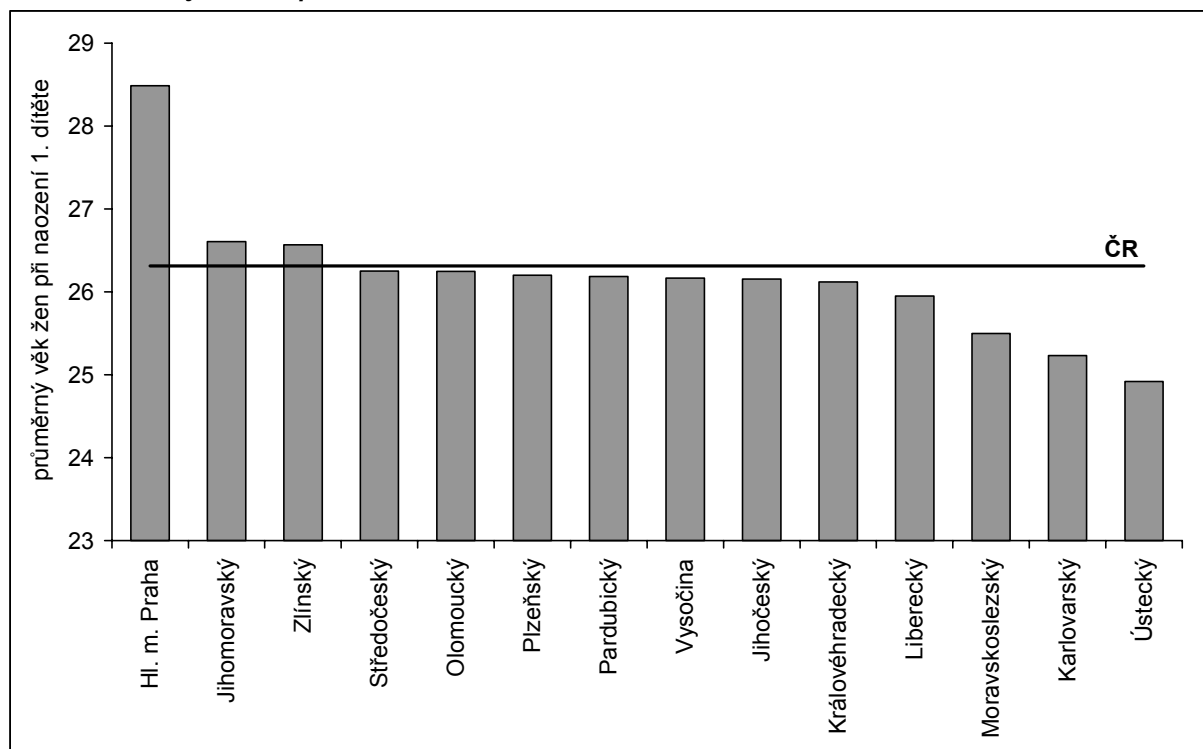
Obr. 7 Úhrnná plodnost v krajích, 2004

dostala i Praha, kde byl průměrný počet dětí připadajících na jednu ženu v reprodukčním věku vždy nejvyšší. Mezi roky 2003 a 2004 se úhrnná plodnost v Praze zvýšila ze všech krajů totiž nejvíce (z 1,10 na 1,19). Zřejmě to souvisí s tím, co již bylo uvedeno u sňatečnosti, a sice, že ženy žijící v Praze odkládají rození dětí průměrně ještě déle než ve zbývajících krajích a v současnosti se rodí část dětí, které byly v předchozích letech odkládány, zatímco v ostatních krajích se rodily již v minulých letech. Nejvyšší plodnost je v poslední dobou (do roku 2003 spolu s Prahou) zaznamenávána ve Zlínském kraji, naopak nejvyšší v Ústeckém.

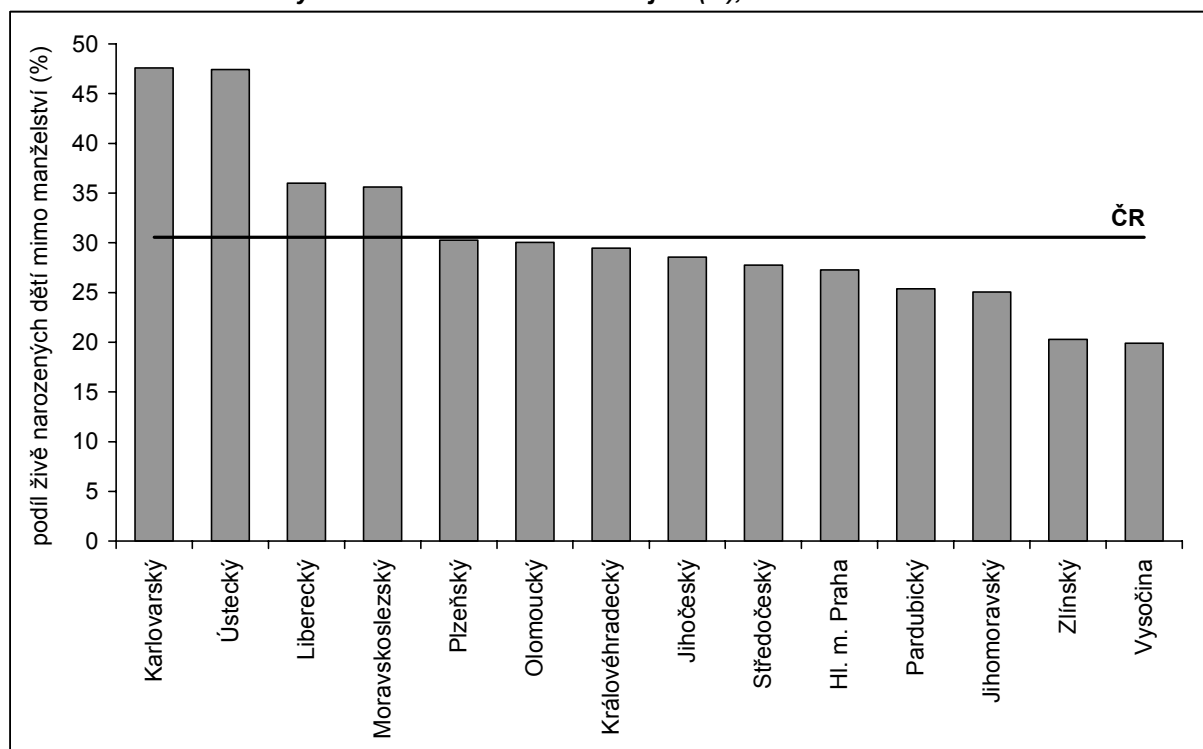
Stejně jako v případě průměrného věku při uzavření prvního sňatku se Praha celkem logicky od ostatních krajů značně odlišuje i v průměrném věku při narození prvního dítěte. Ten je zde v současnosti o 2,5 roku vyšší než je průměr za zbývajících kraje. Ženy v hlavním městě začínaly v roce 2004 svou reprodukci průměrně ve 28,5 letech (je zde silná koncentrace rození prvních dětí ve věkovém intervalu 26-31 roků), zatímco jinde nejčastěji ve věku těsně nad 26 let, s výjimkou Ústeckého a Moravskoslezského kraje, kde to bylo 24,9, resp. 25,5 roku. Průměrný věk při prvním porodu se průběžně zvyšuje ve všech krajích České republiky.

Obr. 8 Průměrný věk žen při narození 1. dítěte, 2004

Na rozdíl od úrovně plodnosti je podíl dětí rodících se nevdaným ženám územně poměrně významně diferencován a stejně jako u rozvodovosti a indukované potratovosti se zde ukazuje silná korelace se stupněm religiozity v dané oblasti. Nejvíce dětí mimo manželství se stabilně rodí ženám na severozápadě Čech – v kraji Ústeckém a Karlovarském, kde se již blíží padesáti procentům, tedy hodnotě, která je dosahovaná např. v Norsku (ve Švédsku, Estonsku či Islandu je ještě o něco vyšší). Nejméně, kolem dvaceti procent dětí se rodí nevdaným ženám v kraji Vysočina a Zlínském. Podprůměrný podíl se kromě dalších krajů vyskytuje i v Praze. Procento dětí narozených mimo manželství se rovněž zvyšuje ve všech krajích České republiky.

Obr. 9 Podíl živě narozených dětí mimo manželství v krajích (%), 2004

POTRATOVOST

Jak již bylo zmíněno, rozdíly v úrovni indukované potratovosti mezi kraji jsou stejně jako u rozvodovosti a mimomanželské porodnosti poměrně významné. Výše indukované potratovosti v České republice se v roce 2004 pohybovala mezi 0,26 interrupce připadající průměrně na jednu ženu ve věku 15-49 let (Zlínský kraj) a 0,52 interrupce (Ústecký kraj). I celková základní diferenciací ČR v tomto ohledu je ve směru severozápad – jihovýchod. Podprůměrná úroveň na jihovýchodě republiky koreluje s vyšším podílem věřících osob v této oblasti.

Nezanedbatelné rozdíly mezi regiony se objevují i v přístupu vdaných žen k umělému ukončení těhotenství, v přístupu ženy k omezování plodnosti na počátku či na konci její reprodukce, k užívání moderních antikoncepčních prostředků a v podílu těhotenství ukončených interrupcí. Zatímco v podílu interrupcí, kdy už žena měla za sebou nejméně jedno umělé ukončení těhotenství „vyniká“ Ústecký kraj, procento interrupcí připadající na vdané ženy (i pokud jde o vdané ženy, kterým se narodily již dvě či více dětí) je poněkud překvapivě nejvyšší v kraji Vysočina, Zlínském, Jihomoravském a Pardubickém. Tyto podíly jsou však ovlivněny složením žen daného územního celku podle rodinného stavu, resp. předchozím vývojem sňatečnosti, která byla v minulosti o něco vyšší na východě Čech, Vysočině a Jižní Moravě. Větší procento žen, které přistupuje k interrupci jako prostředku omezování své plodnosti na konci jejich plánované/chtěné reprodukce bylo pro Českou republiku v minulosti charakteristické, od devadesátých let však postupně docházelo ke zmenšování podílu těchto žen. Zůstává však stále poměrně časté, zejména ve zmíněných regionech. Na druhou stranu však v této části republiky končí interrupcí nejnižší podíl registrovaných těhotenství. Nejvíce je to opět v Ústeckém, Karlovarském a Plzeňském kraji, na 4. místě je Praha. Praha se však vyznačuje zdaleka nejvyšším zastoupením žen užívajících antikoncepci předepsanou lékařem. Procento žen užívajících moderní antikoncepci podle údajů Ústavu zdravotnických informací a statistiky je ale nadprůměrné i v Ústeckém kraji, kraji s nejvyšší intenzitou indukované potratovosti.

Tab. 5 Indukovaná potratovost v krajích, 2004

Kraj	Úhrnná indukovaná potratovost*	Podíl opakovaných interrupcí**	Podíl interrupcí vdaných žen	Podíl interrupcí vdaných žen s nejméně dvěma dětmi***	Podíl těhotenství ukončených interrupcí	Podíl žen ve fertilním věku užívajících antikoncepci předepsanou lékařem****
Hlavní město Praha	0,41	45,2	44,0	26,0	22,0	60,4
Středočeský	0,39	42,6	51,4	35,6	20,1	39,9
Jihočeský	0,35	42,9	51,4	37,7	18,9	46,4
Plzeňský	0,44	42,9	48,3	34,1	22,2	40,4
Karlovarský	0,51	44,0	38,0	25,5	25,2	44,0
Ústecký	0,52	49,6	38,5	27,4	23,8	50,2
Liberecký	0,43	47,3	45,8	32,5	21,2	45,8
Královéhradecký	0,40	43,3	47,2	33,2	20,8	48,7
Pardubický	0,28	39,1	49,5	36,1	15,6	47,2
Vysočina	0,29	34,3	55,9	41,2	16,6	39,7
Jihomoravský	0,31	38,5	52,8	36,0	17,6	47,3
Olomoucký	0,29	39,0	49,9	35,5	17,0	51,9
Zlínský	0,26	36,4	52,9	39,5	15,5	42,8
Moravskoslezský	0,35	41,6	44,8	33,2	19,1	45,2
ČR	0,37	42,7	47,2	32,9	19,8	47,0

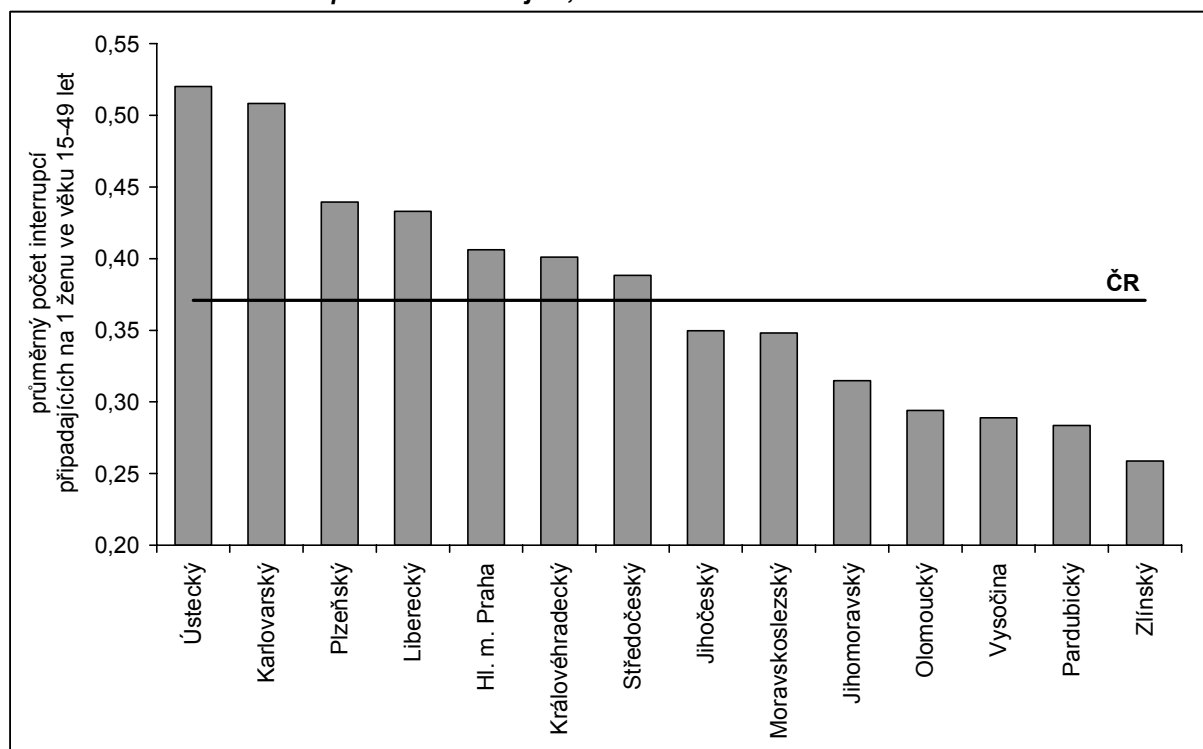
*průměrný počet interrupcí připadající na jednu ženu ve věku 15-49 let

**druhé a další interrupce ženy

***ze všech interrupcí

****k 31.12.2003

Obr. 10 Úhrnná indukovaná potratovost v krajích, 2004

ÚMRTNOST

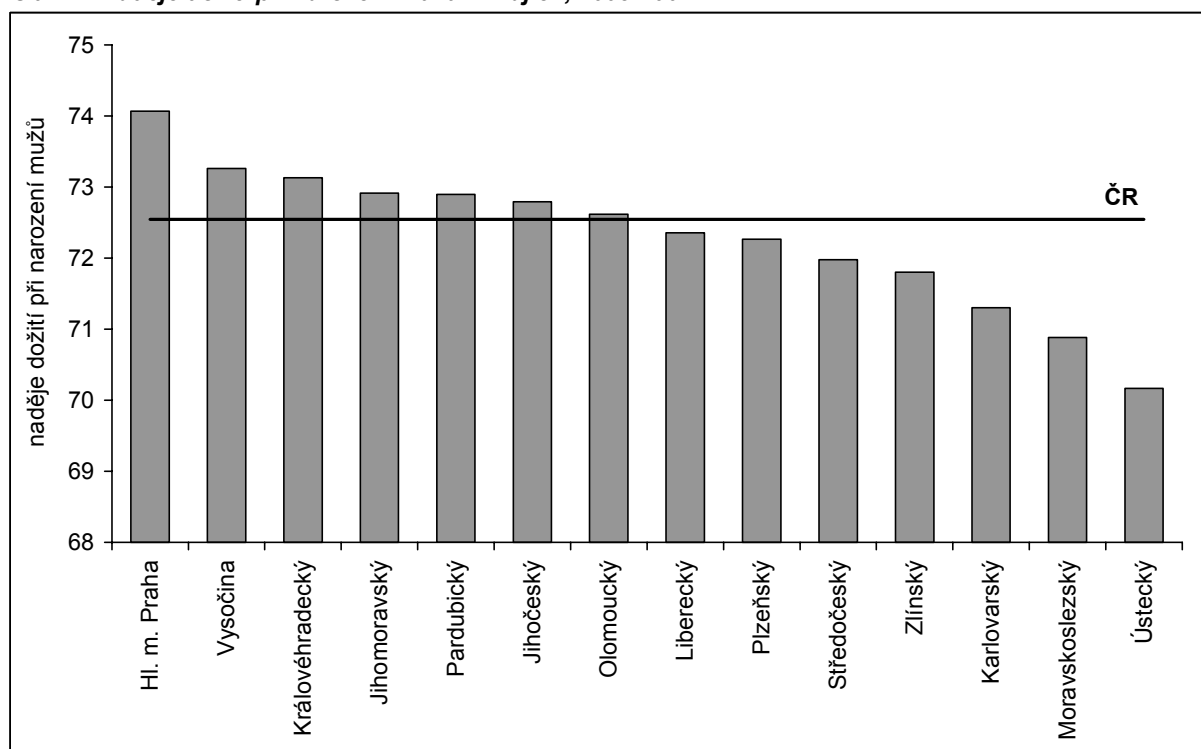
Variabilita územních rozdílů v celkové úmrtnosti je nízká, o něco větší, ale statisticky stále nepříliš významná, se vyskytuje pokud jde o úmrtnost ve vyšším věku (nad 65 let) nebo naopak na počátku života (do jednoho roku života), která je ale již výrazná. Základní regionální diference České republiky v naději dožití při narození mužů a žen je v ose severozápad – jihovýchod. Mimo

Tab. 6 Úmrtnost v krajích, 2004/2003-2004*

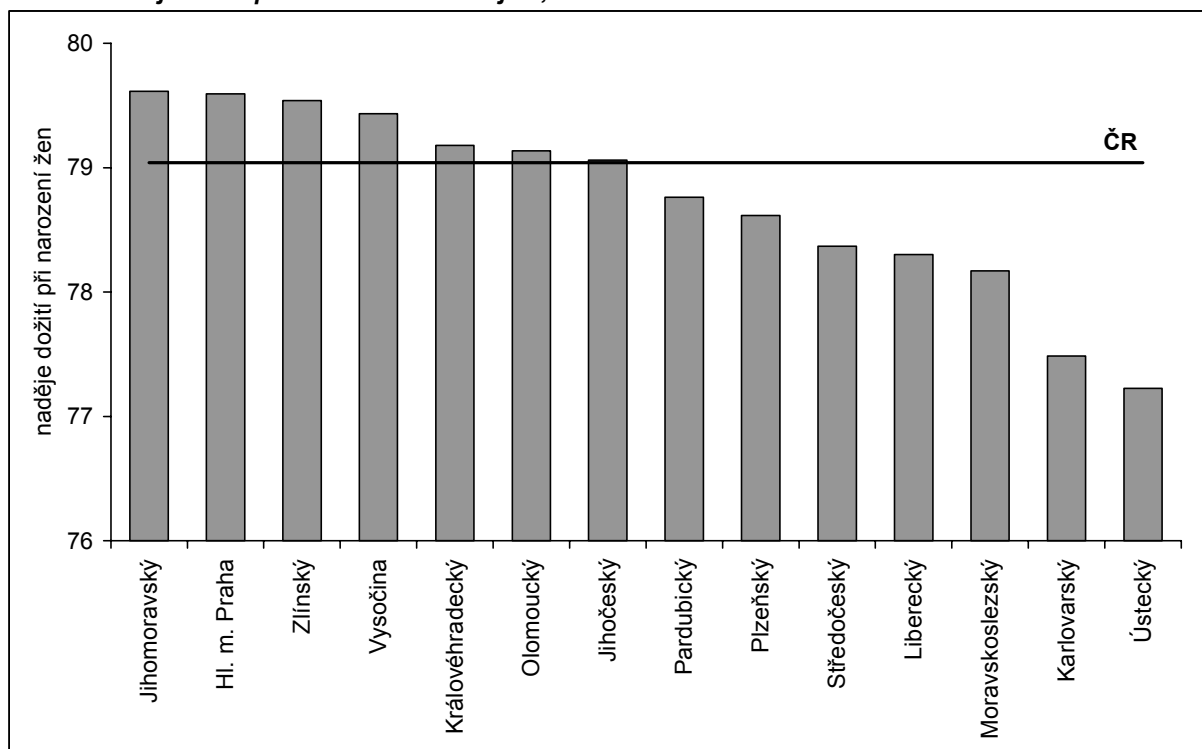
Kraj	Naděje dožití při narození			Naděje dožití ve věku 65 let		Kojenecká úmrtnost (‰)	Novorozencká úmrtnost (‰)
	muži	ženy	rozdíl (ženy-muži)	muži	ženy		
Hlavní město Praha	74,1	79,6	5,5	15,0	17,9	3,1	1,7
Středočeský	72,0	78,4	6,4	13,8	16,8	3,6	2,3
Jihočeský	72,8	79,1	6,3	14,1	17,3	2,4	0,8
Plzeňský	72,3	78,6	6,3	13,8	17,1	4,4	2,0
Karlovarský	71,3	77,5	6,2	13,6	16,8	5,9	3,8
Ústecký	70,2	77,2	7,1	12,6	16,4	5,2	3,6
Liberecký	72,4	78,3	5,9	14,2	17,1	3,2	1,6
Královéhradecký	73,1	79,2	6,0	14,4	17,6	5,4	3,7
Pardubický	72,9	78,8	5,9	14,3	17,2	3,7	2,5
Vysočina	73,3	79,4	6,2	14,4	17,5	2,5	2,3
Jihomoravský	72,9	79,6	6,7	14,4	17,9	2,3	1,6
Olomoucký	72,6	79,1	6,5	14,4	17,6	4,9	2,4
Zlínský	71,8	79,5	7,7	14,1	17,8	3,3	2,3
Moravskoslezský	70,9	78,2	7,3	13,4	17,2	4,2	2,5
ČR	72,5	79,0	6,5	14,2	17,5	3,7	2,3

*úmrtnostní tabulky za kraje (ukazatel naděje dožití) ČSÚ počítá za dvouletá kalendářní období

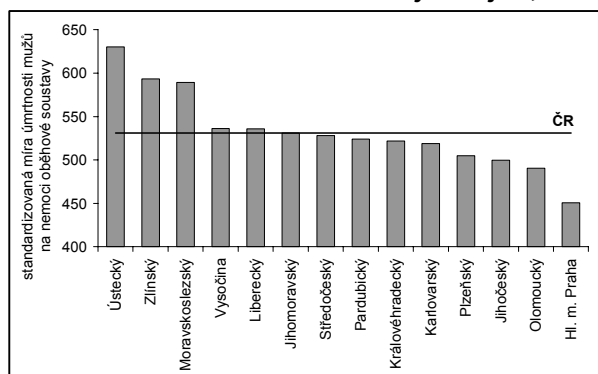
Obr. 11 Naděje dožití při narození mužů v krajích, 2003-2004

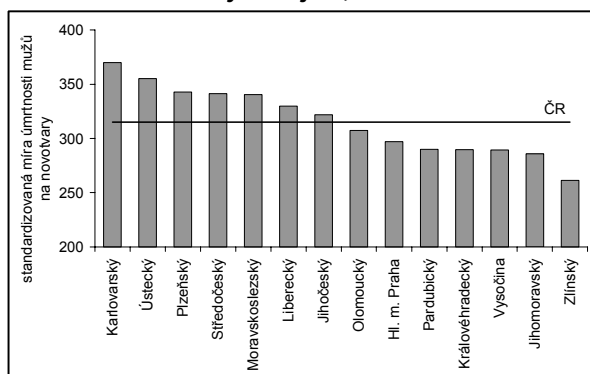
Obr. 12 Naděje dožití při narození žen v krajích, 2003-2004

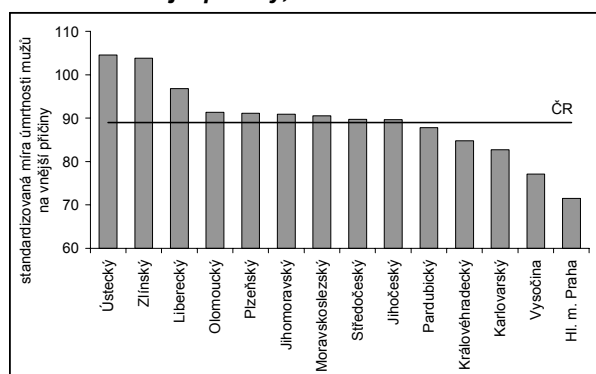
Obr. 13 Standardizované míry úmrtnosti mužů na nemoci oběhové soustavy v krajích, 2004

Obr. 14 Standardizované míry úmrtnosti mužů na novotvary v krajích, 2004

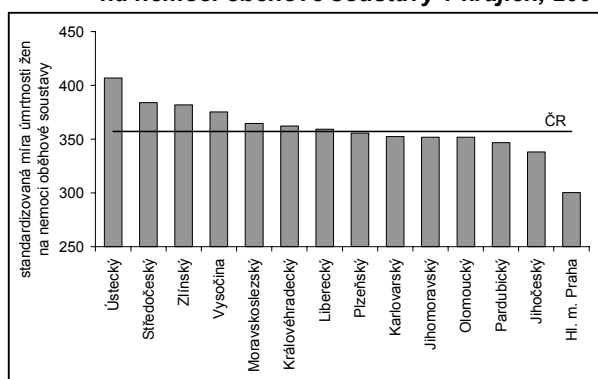
Obr. 15 Standardizované míry úmrtnosti mužů na vnější příčiny, 2004

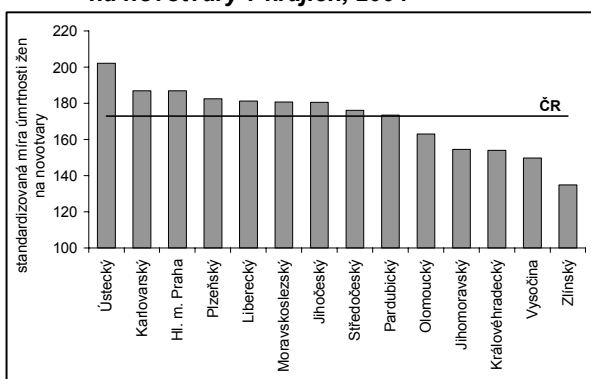
toto rozdělení se nachází hlavní město Praha, které má v současnosti ze všech krajů nejnižší úroveň úmrtnosti mužů a druhou nejnižší u žen. Nejpriznivější úmrtnostní poměry jsou kromě Prahy v kraji Vysočina, Jihomoravském, Královéhradeckém, u žen také Zlínském. Jednoznačně nejhorší jsou v Ústeckém kraji, kterému se blíží Karlovarský a Moravskoslezský kraj.

Nízká úroveň úmrtnosti a tím vysoká naděje dožití v Praze je dána zejména nejnižší intenzitou úmrtnosti na nemoci oběhové soustavy (u mužů i žen), které jsou nejčastější příčinou smrti. Naopak u Vysočiny k nízké celkové intenzitě úmrtnosti nepřispívá úmrtnost v důsledku onemocnění srdce a cév, která je zde mírně nad republikovým průměrem (u žen o něco více), ale nízká úmrtnost na novotvary a také vnější příčiny. Úmrtnost na nádory je vůbec na jižní Moravě a východě Čech nižší než v ostatních částech republiky. Kraj s nejhorší úmrtností – Ústecký – se vyznačuje výrazně nadprůměrnou úmrtností mužů i žen dokonce na všechny tři nejčtenější skupiny příčin smrti (první či druhý v pořadí krajů).

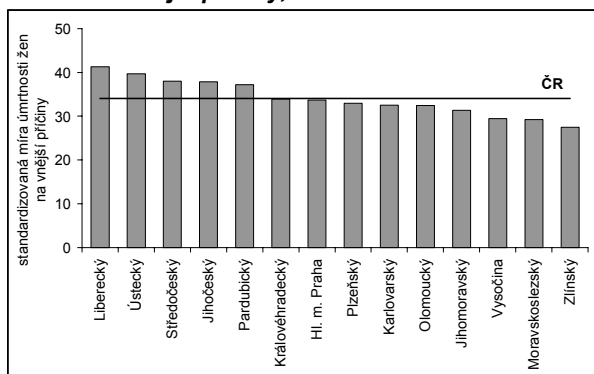
Obr. 16 Standardizované míry úmrtnosti žen na nemoci oběhové soustavy v krajích, 2004

Obr. 17 Standardizované míry úmrtnosti žen na novotvary v krajích, 2004

Obr. 18 Standardizované míry úmrtnosti žen na vnější příčiny, 2004

MIGRACE

V roce 2004 mělo pozitivní bilanci stěhováním (tzn. že migrací se počet obyvatel zvýšil) celkem 9 krajů. Výjimkou byl již tradičně úbytkový Moravskoslezský kraj, dále Olomoucký, Zlínský, Liberecký a Vysočina. Při rozdělení přírůstků/úbytků z vnitřní a zahraniční migrace se již ukazují rozdíly mezi kraji mnohem výraznější – vnitřní migrací bylo ztrátových více krajů než zahraniční a pouze do tří krajů (Středočeský, Jihočeský a Pardubický) se v roce 2004 přistěhovalo více obyvatel než se vystěhovalo, a to jak díky stěhování osob mezi kraji v rámci republiky, tak i přes její hranice.

Tab. 7 Struktura salda migrace v krajích, 2004

Kraj	Počty			Na 1 000 obyvatel		
	Saldo vnitřní migrace	Saldo zahraniční migrace	Saldo celkové migrace	Saldo vnitřní migrace	Saldo zahraniční migrace	Saldo celkové migrace
Hlavní město Praha	-2 209	8 917	6 708	-1,9	7,7	5,8
Středočeský	7 400	2 184	9 584	6,5	1,9	8,4
Jihočeský	239	431	670	0,4	0,7	1,1
Plzeňský	582	-124	458	1,1	-0,2	0,8
Karlovarský	-1 222	1 678	456	-4,0	5,5	1,5
Ústecký	-469	2 059	1 590	-0,6	2,5	1,9
Liberecký	-82	-40	-122	-0,2	-0,1	-0,3
Královéhradecký	-423	713	290	-0,8	1,3	0,5
Pardubický	54	132	186	0,1	0,3	0,4
Vysočina	-493	390	-103	-1,0	0,8	-0,2
Jihomoravský	-174	1 737	1 563	-0,2	1,5	1,4
Olomoucký	-497	-246	-743	-0,8	-0,4	-1,2
Zlínský	-322	-77	-399	-0,5	-0,1	-0,7
Moravskoslezský	-2 384	881	-1 503	-1,9	0,7	-1,2
ČR	x	18 635	18 635	x	1,8	1,8

Více než třicet procent cizinců žijících na území ČR ke konci roku 2004 mělo pobyt v hlavním městě, které mělo zároveň nejvyšší podíl cizinců ve své populaci. Na druhém místě je co do atraktivity pro cizince Středočeský kraj, druhý nejvyšší podíl v obyvatelstvu daného kraje je ale v Karlovarském kraji. Naopak nejméně atraktivní je pro cizince obecně (bez rozlišení státního občanství) kraj Pardubický, Vysočina a Zlínský. Cizinci jsou tedy více koncentrováni do Prahy a Středočeského kraje, dále se ve zvýšené míře usazují ve větších městech a průmyslových oblastech.

Tab. 8 Cizinci v krajích, 31.12.2004

Kraj	Počet cizinců	Podíl z celkového počtu cizinců	Podíl v obyvatelstvu kraje (%)
Hlavní město Praha	76 764	30,2	6,6
Středočeský	31 088	12,2	2,7
Jihočeský	9 952	3,8	1,6
Plzeňský	12 506	4,9	2,3
Karlovarský	14 725	5,8	4,8
Ústecký	19 703	7,7	2,4
Liberecký	10 666	4,2	2,5
Královéhradecký	9 849	3,9	1,8
Pardubický	5 854	2,3	1,2
Vysočina	5 881	2,3	1,1
Jihomoravský	23 901	9,4	2,1
Olomoucký	7 057	2,8	1,1
Zlínský	6 372	2,5	1,1
Moravskoslezský	18 327	7,2	1,5
<i>Nezjištěno</i>	1 649	0,6	x
ČR	254 294	100,0	2,5

V rozmístění cizinců existují rozdíly podle státního občanství. Občané sousedních zemí s ČR se obecně soustřeďují v blízkosti hranic ČR s tím kterým státem. Občané Ukrajiny jsou významněji zastoupeni pouze v Praze, Středočeském a Jihomoravském kraji, občané Vietnamu jsou hojně usazeni v česko-německém pohraničí, občané Ruska jsou výrazně zastoupeni v Praze a Karlovarském kraji.

V rámci České republiky bylo v roce 2004 zaregistrováno celkem 216,8 tisíce změn trvalého, u cizinců přechodného či dlouhodobého pobytu (jedná se o stěhování mezi obcemi, v Praze také mezi urbanistickými obvody). Bylo to o 5,3 tisíce více než v roce předcházejícím, když 1,4 tisíce z tohoto nárůstu tvořil vyšší počet případů stěhování cizinců. Celkový podíl stěhování cizinců uvnitř republiky v roce 2004 překročil hranici pěti procent (5,4 % oproti 4,9 % v roce 2003) a rovněž jako v minulých letech platilo, že nejčastěji oficiálně měnili místo svého bydliště (ve smyslu definice stěhování) občané Ukrajiny, pak Vietnamu. Vnitřním stěhováním Ukrajinců, stejně jako při jejich příchodu, získává nejvíce obyvatel Praha. Přírůstky obyvatel krajů stěhováním cizinců ostatních státních občanství uvnitř republiky jsou zanedbatelné.

Struktura vnitřního stěhování podle druhu zůstala v roce 2004 prakticky stejná jako v roce 2003: 31 % tvořilo stěhování, kdy nové bydliště bylo v jiném kraji než to původní, ze 17 % se jednalo o stěhování mezi okresy v rámci kraje a z 52 % mezi obcemi uvnitř okresu (včetně stěhování mezi urbanistickými obvody v Praze). V hlavním městě bylo registrováno 25,4 tisíce změn bydliště (nové bydliště bylo v jiném urbanistickém obvodu než to původní), oproti 24,2 tisícům v roce 2003, ale také oproti 40,8 tisícům z roku 1993. Je však nepochybné, že stěhování českých občanů uvnitř republiky, a zejména pak v rámci Prahy, založené na změnách trvalého pobytu, je podhodnocené. Jedním z hlavních rysů vnitřního stěhování je pohyb ze směru velké město – jeho zázemí. Tyto tendence jsou logicky nejvíce zřejmé u hlavního města Prahy. Okresy Praha-východ a Praha-západ jsou již několik let výrazněji ziskové právě díky nové bytové výstavbě v tomto regionu. Tyto dva okresy dnes pokrývají více než 35 % všech případů stěhování z hlavního města, zatímco v roce 1993 to nebylo ani dvacet procent. Sílcí suburbanizační tendence lze také vysledovat z pořadí obcí podle počtu přistěhovalých z Prahy.

Tab. 9 Obce s nejvyšším počtem přistěhovalých z Prahy, 1993 a 2004

1993	2004
Kladno (okres Kladno)	Jesenice (okres Praha-západ)
Brno (okres Brno-město)	Kladno (okres Kladno)
České Budějovice (okres České Budějovice)	Odolena Voda (okres Praha-východ)
Plzeň (okres Plzeň-město)	Milovice (okres Nymburk)
Říčany (okres Praha-východ)	Říčany (okres Praha-východ)
Liberec (okres Liberec)	Hostivice (okres Praha-západ)
Černošice (okres Praha-západ)	Černošice (okres Praha-západ)
Hradec Králové (okres Hradec Králové)	Brandýs nad Labem-Stará Boleslav (okres Praha-východ)
Mladá Boleslav (okres Mladá Boleslav)	Roztoky (okres Praha-západ)
Tábor (okres Tábor)	Brno (okres Brno-město)